

Мр Бранка Драгосавац
Библиотека града Београда
bebadrag@gmail.com

УДК 027.625(497.11 Beograd)(091)

Историјски развој дечјих одељења јавних библиотека у Београду

Сажетак

Прво дечје одељење у Краљевини Југославији основано је заједно са првом јавном библиотеком у Београду, а почело је са радом 11. јануара 1931. године. Након Другог светског рата, са отварањем реонских, односно народних библиотека у Београду, формирана су и дечја одељења ових библиотека.

Кључне речи:

дечје одељење, јавне библиотеке, Београд

Историјски развој, раст и распрострањивање дечјих одељења у Београду повезано је са оснивањем јавних библиотека у чијем су крилу стасавала. Иако је идеја о формирању централне јавне библиотеке, њених реонских библиотека, као и дечјих одељења, била наглашена још 1912. године у радовима Ђорђа Грујића¹, на овај подухват чекало се још пуних 16 година. Решење о оснивању прве јавне библиотеке у Београду, при Одељењу за социјалну политику Општине београдске, донето је 4. октобра 1928. године. У општинском буџету за наредну годину предвиђена су средства за библиотеку, а 6. јуна 1929. године на место библиотекара постављена је др Марија Илић-Агапова².

Осим прикупљања, сређивања, систематизације и обраде библиотечких фондова, од када је ступила у службу, до свечаног освећивања Библиотеке и Музеја Општине београдске, 11. јануара 1931. године, Марија Илић-Агапова извршила је и издвајање фонда књига за децу и формирала Дечју читаоницу Општинске библиотеке.

Ово је, истовремено, и прво формирано дечје одељење у Краљевини Југославији, постављено на струч-

ним принципима, по угледу на дечја одељења у Европи и свету. Стога се с правом Марија Илић-Агапова може сматрати зачетником дечјег библиотекарства код нас. У радовима Марије Илић-Агапове³, такође се истиче потреба оснивања реонских библиотека као огранака Општинске библиотеке и дечјих одељења као њиховог саставног дела.

Покрет отварања реонских библиотека тековина је социјалистичког друштва, а њихова појава, условљена је, већим делом, циљем описмењавања неписменог становништва. Дечја одељења ових реонских, касније општинских библиотека, почела су да се устројавају знатно касније.

У периоду од 1945. до 1950. године, сви реони Београда формирали су библиотеке, њих укупно 9, заједно са библиотекама у Земуну и Раковици. Према истраженој архивској грађи, ослањајући се на податке из чланака у часописима и дневној штампи и публикације споменичког карактера, у ових пет година,

¹ Ђорђе Грујић, *О друштвеном просвећивању* (Земун: Напредак, 1912).

² ИАБ, несрећена грађа, решење о постављењу број 12261 од 6. јуна 1929. године.

³ Марија Илић, „О модерним библиотекама”, *Општинске новине* год. 47, бр. 11 (15. 07. 1929): 9-12., Марија Илић, „Методe рада савремених општинских библиотека”, *Општинске новине* год. 47, бр. 17-18 (15. 10. 1929): 38-43., Марија Илић, „Београдска општинска библиотека”, *Општинске новине* год. 48, бр. 4-5 (01. 03. 1930): 191-197., Марија Илић-Агапова, „Конкурс за најлепшу књигу Дечије библиотеке”, *Београдске општинске новине* год. 50, бр. 8 (15. 08. 1932): 532., Марија Илић-Агапова, „Дечје и омладинско посело Градске библиотеке: посвећено дечјој и омладинској књижи”, *Београдске општинске новине* год. 56, бр. 2 (01. 02. 1938): 117-118.

само су две библиотеке формирале дечја одељења, односно издвојене фондове књига за децу и то Градска библиотека Земун⁴ и Библиотека IV реона⁵, обе 1949. године. У библиотекарским круговима, на саветовањима, округлим столовима, семинарима и у стручним часописима, у овом периоду, говорило се и писало о потреби оснивања дечјих одељења код нас и, иако су пионири и омладинци узимали учешћа у послератном сакупљању књига за реонске (јавне) библиотеке и чинили најбројнију категорију уписаних чланова ових библиотека, на плану остваривања ове идеје није много урађено. Треба свакако нагласити да у овом периоду није било много наслова штампаних књига за децу, што потврђују изјаве библиотекара који су радили са децом. У извештају библиотекара Централне библиотеке VI реона Тихомира Крстића, образлаже се да се „залагао за већу набавку књига за децу која се много тражи, али таквих књига није било на тржишту“⁶. Изузетак представља податак да је у Градској библиотеци Земун, 1949. године, био физички издвојен фонд књига за децу, са 1.000 примерака⁷.

Од 1950. до 1961. године, реони су превођени у општине и све реонске библиотеке лагано су постајале централне општинске библиотеке, чији је рад био веома неуједначен. Праћење њиховог даљег развоја значајно је отежано, јер нема довољно сачуваних података, а одлуке и решења у области рада и развоја општинских библиотека доносили су општински народни одбори, али и разна политичка и друштвена тела. Ову разнородност у организацији и раду општинских библиотека прекинуо је Савет за културу Народног одбора среза Београд, који је решењем број 1257, 1955. године, оформио Библиотечки центар за библиотеке београдског среза⁸, чији је задатак био да повеже све општинске библиотеке у једну мрежу, на челу са Библиотеком града Београда⁹.

Из првог доступног извештаја који је Библиотечки центар за библиотеке београдског среза поднео Савету за културу, сазнаје се да су библиотеке у 1958. години имале у својим фондовима књиге за децу и

да су она представљала најбројнију категорију корисника, односно, просечно 50% чланова библиотека чинила су деца. У библиотекама НОО Врачара, налазио се највећи број деце-читалаца, чак 3.625, или 60% од укупног броја читалаца. А све библиотеке су се већ тада налазиле пред констатацијом да су њихове просторије мале у односу на број уписаних корисника, да је рад са читаоцима отежан, те да „нема посебних дечјих одељења, осим у пет општинских библиотека“¹⁰.

О стању народних библиотека и предлозима за решење проблема развоја библиотечке мреже на територији Народног општинског одбора Београда, најзначајније податке пружио је извештај који је потписао Бранко Ђурђулов, шеф Одељења за рад са популарним библиотекама Београда, 1960. године. У том тренутку „на територији града Београда има 105 народних библиотека. У селима се налази 78 народних библиотека, а у Београду 26 и у Обреновцу 1, што чини укупно 27 на градском подручју... У свим постојећим библиотекама на територији града Београда уписано је 58833 члана, што представља 8,2% од укупног броја становника. Највећи број чланова народних библиотека су ђаци и студенти“¹¹. И поред овако великог броја формираних библиотека, и великог броја уписаних корисника до 14 година... „у срезу Београд само 7 народних библиотека има посебна дечја одељења и свих 7 се налазе на самом градском подручју, тако да ни у једном другом месту ових одељења нема“¹².

У овом, условно речено, другом периоду од 1950-1961. године, са сигурношћу се може тврдити да су осим Библиотеке града Београда, која је имала два дечја одељења, Дечју читаоницу¹³ и „Невен“¹⁴, дечја одељења формирале и Народна библиотека и читаоница „Јован Поповић“, Земун 1954. године¹⁵; Библиотека „Радоје Дакић“ општине Раковица 1958. године¹⁶;

¹⁰ Извештај о раду народних библиотека Београда 1958. године, машинопис, непотписано (Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда): 8.

¹¹ Бранко Ђурђулов, *Стање народних библиотека и предлог мера за решење проблема развоја библиотечке мреже на територији НОО Београда: стање народних библиотека на подручју Београда снимљено до 1. јуна 1960. године* (Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда): 1-2.

¹² Исто, стр. 4.

¹³ Овај назив одељење је задржало све до 1957. године, иако се у Извештајима о раду Библиотеке града Београда и новинским чланцима назива и Одељење за децу или Одељење за рад са децом, када је промењен у Д1, а затим је од 1964. поново преименовано у Дече одељење „Чика Јова Змај“.

¹⁴ М. В. [Милица Војиновић], „Дечја библиотека „Невен“, Библиотекар год. 9, бр. 1-2 (1957): 144.

¹⁵ Ђуро Ливада, „Радне године поносно пролазе (1941-1961)“, у *Земунска библиотека : 1825-1965: поводом прославе сто четрдесет година постојања* (Земун: Народна библиотека и читаоница „Јован Поповић“, 1966), 73.

¹⁶ Извештај о раду мреже народних библиотека Београда 1958. године, машинопис, непотписано (Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда): 6, 12.

⁴ Ђуро Ливада, „Радне године поносно пролазе (1941-1961)“, у *Земунска библиотека: 1825-1965: поводом прославе сто четрдесет година постојања* (Земун: Народна библиотека и читаоница „Јован Поповић“, 1966), 57-60.

⁵ „У недељу се отвара Дом културе Четвртог рејона“, 20. октобар год. 6, бр. 226 (18. 03.1949): 5.

⁶ Милан Јанковић, прир., *Споменица 25. годишњице Матичне библиотеке „Доситеј Обрадовић“ у Београду* (Београд: Матична библиотека „Доситеј Обрадовић“, 1970), 11.

⁷ Ђуро Ливада, „Радне године поносно пролазе (1941-1961)“, у *Земунска библиотека: 1825-1965: поводом прославе сто четрдесет година постојања* (Земун: Народна библиотека и читаоница „Јован Поповић“, 1966), 57-60.

⁸ Библиотечки центар као самостална институција радио је до 31. октобра 1959. године, када је наставио рад као једна од унутрашњих организационих јединица Библиотеке града Београда, под именом Одељење за рад са популарним библиотекама Београда.

⁹ Милица Војиновић, „Библиотечки центар при Градској библиотеци у Београду“, *Библиотекар* год. 8, бр. 1-2 (1956): 116-117.

те библиотеке „Ђорђе Јовановић” Стари град¹⁷ и „Вук Караџић” општине Звездара¹⁸, 1959. године, а исте године су Народна библиотека „Врачар”¹⁹ и Народна библиотека „Милутин Бојић”, општине Палилула²⁰ издвојиле фонд књига за децу у оквиру општег фонда. У Библиотеци „Ђука Динић” општине Савски венац, 1960. године, „читаоница дечјег одељења смештена је на веранди која зими не може да се користи када су велике хладноће²¹”, па је претпоставка да је дечје одељење издвојено бар једну или две године раније, али писаних података нема.

Значајно место у овом периоду, свакако, припада и Закону о библиотекама НР Србије (ступио на снагу 26. децембра 1960. године), који је обавезивао све библиотеке да до 26. децембра 1961. године „саобразе своју организацију његовим одредбама а надлежни органи су у обавези да до 26. марта 1961. године одреде матичне библиотеке”²². Према Закону „задатка библиотека (јавних или у саставу државних органа, установа или друштвених организација) јесте да прикупљају, сређују и чувају библиотечки материјал и да га дају на коришћење заинтересованим лицима и органима. Смисао и циљ овог задатка је ширење општег образовања, помагање научног и стручног рада као и задовољење културних потреба грађана...”. Самосталне, јавне библиотеке оснивају државни органи, установе и привредне или друштвене организације или грађани, а могу започети са радом тек када су обезбеђени услови: материјална средства, просторије, уређаји и библиотечко особље.²³

Закон о библиотекама НР Србије (*Службени гласник* бр. 48, од 26. новембра 1960. године) прописује да јавне библиотеке имају своја правила. Правила су важан статутарни акт, којим се регулишу битна питања у дometу организације, управљања и пословања библиотеке. Имајући у виду да њихова израда захтева сагледавање проблематике библиотека, а у жељи да им помогне при изради својих правила, Библио-

течки центар Народне библиотеке Србије израдио је *типска правила* за среске матичне библиотеке, која могу служити приликом израде правила општинских матичних библиотека. Што се тиче дечјих одељења народних библиотека, ова правила предлажу следеће: да у оквиру својих организационих јединица (чл. 24) библиотека има формиран Одсек рада са децом, који „издаје књиге деци и развија разне форме и облике рада са децом, води евиденцију броја чланова – деце и ради на повећању броја читалаца, води посебну бригу о набавци дечјег фонда и одржава ред у дечјој читаоници, сарађује са школама – нарочито у питању избора књига и других погодних форми рада са децом”²⁴.

Ово је, када говоримо о дечјим одељењима, први закон који обавезује библиотеке да у склопу своје делатности организују рад са децом.

Након доношења Закона о библиотекама НР Србије и типских правила, од 27 библиотека на градском подручју, ако изузмемо Библиотеку града Београда, само седам је имало дечја одељења, али чињеница је да су и запослени у библиотекама и радници Одељења за рад са популарним библиотекама Београда осећали овај недостатак. Према подацима доступним из извештаја, закључује се да се већина библиотека већ у овом периоду сусретала са мањком простора за књиге и читаонице, а највећи проблем свакако је био немогућност издвајања дечјег одељења, дечје читаонице у засебне просторије, или физичко измештање књига за децу на засебне полице у оквиру општег фонда. Неактуелни и застарели књижни фондови, мало средстава издвајаних за набавку нових књига и недовољни библиотечки кадар, условили су овако мали број дечјих одељења.

До доношења новог Закона о библиотечној делатности СР Србије, 1977. године, који према члану 28. прописује да „библиотеке које обављају матичне функције треба да организују одељења намењена деци”²⁵, има веома мало доступних штампаних података о оснивању, развоју, и евентуалном гашењу дечјих одељења општинских (централних) библиотека. Најзначајнији подаци добијени су у разговору са библиотекарима који су у овом периоду били запослени у библиотекама, ређе у дечјим одељењима, у годишњим извештајима о раду појединих библиотека и необјављеној рукописној грађи.

Тако је, према подацима *Летописа Дечје библиотеке „Пинки”*, Народни општински одбор Врачар доделио средства за оснивање Дечје библиотеке „Бошко Палковљевић-Пинки”, која је отворена 28. марта 1962. године, а по свом унутрашњем уређењу и

¹⁷ Мирко С. Марковић, *Biblioteca Futura: практикум за модерну библиотеку* (Београд: Чигоја штампа, 2002), 21.

¹⁸ Добривоје Младеновић, „Уз један јубилеј. Народна библиотека ‘Вук Караџић’ Звездара – Београд од 1945. до 1985. године”. *Библиотекар* год. 37, бр. 1-3 (1985): 231; *Извештај о раду мреже народних библиотека Београда 1958. године*, машинопис, непотписано (Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда): 12.

¹⁹ *Летопис Народне библиотеке „Врачар” и Народне библиотеке „Петар Кочић”: 1959-73*, рукописна грађа (Архива Библиотеке „Петар Кочић”).

²⁰ *Извештај о раду народних библиотека Београда у 1960. години*, машинопис, непотписано (Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда): 12.

²¹ *Извештај о раду народних библиотека Београда у 1960. години*, машинопис, непотписано (Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда): 12.

²² Драган Филиповић, „Закон о библиотекама НР Србије”, *Библиотекар* год. 13, бр. 1-3 (1961): 125.

²³ Драган Филиповић, „Закон о библиотекама НР Србије”, *Библиотекар* год. 13, бр. 1-3 (1961): 126-127.

²⁴ Адем Блаца, „Израда правила матичних библиотека”, *Библиотекар* год. 14, бр. 1 (1962): 37.

²⁵ Драган Бараћ, *Збирка прописа о библиотечној делатности и библиотекама* (Београд: Минел, Привредно-финансијски водич, 1986).

условима за рад представљала једну од најлепших библиотека ове врсте у Београду.²⁶

Свечаности отварања присуствовао је велики број културних и друштвених радника, не само са територије Народног општинског одбора Врачар, већ и целог Београда. Дечју библиотеку „Бошко Палковљевић-Пинки”, отворио је, пригодним говором, члан Савета за културу НОО Врачар, а потом је и управница Библиотеке Душица Кочић-Павић, поздравила присутне госте.

У уметничком делу програма, чланови Дечјег драмског студија Народне библиотеке „Врачар” извели су пригодан програм, а том приликом отворена је и стална изложба дечјих цртежа.

Од самог оснивања Дечјег одељења, културно-образовна и просветна делатност је разграната, а остваривала се кроз изложбе, предавања, трибине, концерте, наградне конкурсе, прославе у част важних датума наше историје и литерарну и драмску секцију.

Стручно вођено, уз сталну финансијску помоћ Народног општинског одбора Врачар, ово дечје одељење служило је као пример за формирање и устројавање дечјих одељења не само у Београду, већ и у целој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији, али и у свету. Подаци врло стручног и свеобухватног *Летописа Дечје библиотеке „Пинки”* говоре да је ово дечје одељење примало посете страних делегација, стручњака који су се бавили проблемима дечјег читања и многобројних библиотекара из земље и света.

Од оснивања, Дечје одељење „Бошко Палковљевић-Пинки”²⁷, имало је поред просторије за смештај књига и рад са корисницима, издвојену читаоницу са 70 читалачких места, у којој су деца могла да читају књиге и часописе, као и издвојену референсну збирку.

Ове чињенице потврђују да је Дечје одељење Библиотеке „Врачар”, касније „Петар Кочић”, спадало међу најуспешнија одељења у мрежи библиотека града Београда.

Године 1968. формирана су дечја одељења Библиотеке „Ђука Динић”, на засебној локацији, као Дечја библиотека „Војислав Илић”²⁸ и у оквиру Библиотеке у Младеновцу одвојена је просторија, са засебним улазом, величине 50м², предвиђена за рад са децом.²⁹ Података, ни писаних докумената или извештаја о овим дечјим одељењима нема, а подаци су добијени од запослених у библиотекама.

Према подацима Споменнице поводом прославе 25. годишњице Матичне библиотеке „Доситеј Обрадовић”, Дечје одељење „Бриле”, отворено је, у засебним просторијама, 29. 6. 1969. године. Података о оснивању, фонду и кадровима овог Дечјег одељења, као и о његовом развоју и даљим функцијама нема, осим једне реченице у тексту да „у Дечјој библиотеци ‘Бриле’ деца слушају грамофонске плоче са бајкама што је такође специфична форма популаризације књиге”.³⁰ Ова недопустиво кратка и непотпуна напомена о Дечјој библиотеци и дечјој књизи уопште у Споменници посвећеној 25. годишњици Матичне библиотеке „Доситеј Обрадовић”, говори, сама за себе, о стању дечјег библиотекарства не само до тада, него и крајем 1970. године када је књига објављена.

Средином 1971. године, почело је са радом дечје одељење Библиотеке „Вук Караџић” општине Нови Београд, иако је Библиотека и до тада имала велики број уписаних корисника до 14 година. Дечје одељење је, према подацима из Извештаја о раду Библиотеке, почело са радом на посебној локацији, 4. маја 1971. године. Од самог формирања, запослени су и библиотекари који су радили са децом, као и један радник који се искључиво бавио организацијом културно-образовних и просветних програма за децу.

Најзначајније податке о броју дечјих одељења, њиховој организацији, књижном фонду, коришћењу књижног фонда, стручном уређењу, кадру и просторијама, даје нам извештај, који је, на основу истраживања и свестране процене стања дечјих одељења народних библиотека Београда, а према подацима које су прикупиле Библиотека града Београда и Народна библиотека Србије, израдила Душанка Ристић 1978. године. Како су након доношења Закона о библиотечкој делатности СР Србије (1977), све матичне народне библиотеке биле у обавези да формирају дечја одељења, било је потребно утврдити у којој мери је ова законска одредба испуњена. Тако се дошло до података „да од укупно 17 општинских народних библиотека на територији Београда (укључујући и централну зграду) свега 9 народних библиотека има у своме саставу посебна дечја одељења. То су поред Библиотеке града Београда библиотеке следећих општина: Звездаре, Вождовца, Старог Града, Врачара, Новог Београда, Земуна, Чукарице и Младеновца. Потребно је, међутим, нагласити да стварни број одељења за децу није 9 већ 12 пошто Библиотека града Београда и Библиотеке ‘Ђорђе Јовановић’ (Стари Град) и ‘Вук Караџић’ (Звездара) имају по два одељења за децу”.³¹

²⁶ *Летопис Дечје библиотеке „Пинки”*, рукописна грађа, непотписано (Архива Библиотеке „Петар Кочић”).

²⁷ Одељење је 1998. преименовано у Дечје одељење „Свети Сава”, а због недостатка разумевања у финансирању рада одељења, оно је 2002. године смештено у просторије Библиотеке „Петар Кочић”, где се и сада налази.

²⁸ Податак добијен од запослених, оснивачки акт не постоји.

²⁹ Податак добијен анкетом, писаних података о оснивању нема, јер је Архива општине страдала у поплави, а сачувана документа пребачена у општину Смедерево.

³⁰ Милан Јанковић, прир., *Споменница 25. годишњице Матичне библиотеке „Доситеј Обрадовић” у Београду*, (Београд: Матична библиотека „Доситеј Обрадовић”, 1970), 22-25.

³¹ Душанка Ристић, *Дечја одељења народних библиотека Београда* (Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда, несређена грађа): 2.

Са овим подацима долази се до закључка да су за 16 година, од 1961. до 1978. године, ако изузмемо Библиотеку града Београда и огранке појединих матичних библиотека, у централним општинским библиотекама основана само два дечја одељења. Ова чињеница довољно говори о стању јавног библиотекарства, нарочито у сегменту дечјих библиотека. Неразумевање, недовољно слуха градских власти и свакако мањак средстава, условили су да осамдесетих година 20. века нема значајнијих помака у оснивању дечјих одељења, иако су и број становника и број деце у граду расли, а са њима и потребе за коришћењем библиотека.

Уређивање међусобних односа библиотека на територији града Београда и уједначавање њиховог рада донекле је постигнуто када су „на основу члана 219. и члана 347. Закона о удруженом раду, а у складу са одредбама Амандмана X, тачка 7. на Устав СФРЈ, Библиотека града Београда, Матична библиотека ‘Доситеј Обрадовић’, Вождовац, Народна библиотека ‘Петар Кочић’, Врачар, Народна библиотека ‘Вук Караџић’, Звездара, Матична библиотека ‘Радоје Дакић’, Раковица, Матична библиотека ‘Лазо Кочовић’, Чукарица, Народна библиотека ‘Београдски батаљон’, Барајево, Матична библиотека ‘Коста Ђукић’, Младеновац, Дом културе Рипањ (СО Вождовац) – библиотека, Центар за образовање и културу Сопот – народна библиотека, Матична библиотека ‘Ђука Динић’, Савски венац, Матична библиотека ‘Ђорђе Јовановић’, Стари град, Народни универзитет Гроцка, на референдуму одржаном 9. јануара усвојили су Самоуправни споразум о удруживању у Библиотеку града Београда. Ове библиотеке којима су се у току 1989. године придружиле и библиотеке ‘Вук Караџић’, Нови Београд и ‘Јован Поповић’, Земун удружиле су се у Библиотеку града Београда са п.о...”³²

Након удруживања библиотека у мрежу, на челу са Библиотеком града Београда, 1989. године, израђен је извештај о стању и раду народних библиотека на територији града Београда. Према веома штурим подацима овог Извештаја, све библиотеке су имале формирана дечја одељења или физички издвојене фондове књига за децу³³, али нема информација о стању фондова, кадровима, корисницима, уређењу ни организацији ових одељења.

Иако је развој народних библиотека и њихових дечјих одељења имао спору, али сталну узлазну линију у периоду између 1945. и 1990. године, чињеница је да се у последњој деценији 20. века та линија скоро прекида, или, боље речено, полако нестаје.

Вишегодишња блокада и изолација земље, недостатак средстава за проширење активности библиотека и редовно обављање задатака, допринели су да се

и неки, иначе недовољно развијени, стручни послови не обављају према Закону и потребама струке. Сиромаштво које се постепено све више осећало, погађало је библиотеке и, с обзиром на недостатак средстава, оне су почеле да заостају у праћењу примене новина присутних у светском библиотекарству. Смањене везе са колегама из иностраних библиотека, изостанак са међународних скупова, ограниченост у праћењу страних достигнућа, учинили су да се у библиотекама без застоја обављају само редовни стручни послови, да се испуњавају захтеви корисника, али су започете припреме за увођење рачунарске технологије обустављене или сведене на најмању меру. И поред жеље и потребе да се поштују законске одредбе и унапреди делатност, није се, деведесетих година, учинило много у погледу даљег оснивања дечјих одељења.

Тих година, библиотеке уопште, народне библиотеке, па и Библиотека града Београда са мрежом општинских библиотека и њихових огранака, нису могле да рачунају на проширење простора, на формирање нових одељења, на опрему и кадровско проширење. То се најлошије одразило на развој дечјих одељења, будући да се после 1971. прво дечје одељење, чији је фонд физички издвојен, формира тек 1998. године у Библиотеци општине Гроцка.

На основу систематизовања резултата, анкете и личним увидом, може се са сигурношћу тврдити да данас, од укупно 17 библиотека у мрежи Библиотеке града Београда (укључујући и Библиотеку града), свега девет библиотека има у свом саставу посебна дечја одељења. То су, поред Библиотеке града Београда, библиотеке следећих општина: Земун, Новог Београда, Савског венца, Старог града и Чукарице, са ужег градског подручја, и општине Младеновац, Обреновац и Гроцка, са ширег градског подручја. Укупан број дечјих одељења, према наведеним општинским библиотекама, није девет, већ десет, јер Библиотека града Београда има формирана два дечја одељења на посебним локацијама.

Спор и недовољно финансијски и стручно подржан развој дечјих одељења или фондова књига за децу, покушаји оснивања Градске дечје библиотеке (више нереализованих пројеката), као и недаће изолације и бомбардовања, само су успорили, или потпуно зауставили, даље оснивање посебних дечјих одељења као организационих јединица градске библиотеке, иако су и број становника и број деце у граду расли. С правом се може поставити питање богатства фондова, простора, опреме и кадрова који би требало у 21. веку да помогну најмлађим читаоцима да се снађу и користе књиге и друге медије, неопходне за њихов развој и искорак у свет одраслих.

Последњих неколико година чињени су покушаји да се сагледају стање и проблеми народних библиотека, да се упознају жеље корисника, посебно млађе популације, с намером да им се пође у сусрет

³² Самоуправни споразум о Удруживању у Библиотеку града Београда (Архива Библиотеке града Београда, несрећена грађа).

³³ Извештај о раду Библиотеке града Београда за 1989. годину (Београд: Библиотека града Београда, 1990).

и, у догледно време, уз додатни ангажман и финансијска средства, обезбеде бољи услови за рад дечјих одељења. За испуњавање ових услова нису довољна само средства и жеље, неопходна је сарадња са одговарајућим националним институцијама, образовним

установама и библиотекама. Доношење једне свеобухватне, осмишљене и реалне националне стратегије несумњиво би допринело да се ови проблеми решавају усклађено, примењујући све међународне стандарде и препоруке.

Abstract

The first children department in Kingdom of Yugoslavia was established with the first public library in Belgrade, and started to work on January, 11th 1931. After the Second World War, with opening regional, popular libraries in Belgrade, and the other children rooms where formed.

Key words:

children department, public libraries, Belgrade

ЛИТЕРАТУРА

1. Грујић, Ђорђе. *О друштвеном просвећивању*. Земун: Напредак, 1912.
2. Илић, Марија. „О модерним библиотекама”. *Општинске новине* год. 47, бр. 11 (15. 07. 1929): 9-12.
3. Илић, Марија. „Методе рада савремених општинских библиотека”. *Општинске новине* год. 47, бр. 17-18 (15. 10. 1929): 38-43.
4. Илић, Марија. „Београдска општинска библиотека”. *Општинске новине* год. 48, бр. 4-5 (01. 03. 1930): 191-197.
5. Илић-Агапова, Марија. „Конкурс за најлепшу књигу Дечије библиотеке”. *Београдске општинске новине* год. 50, бр. 8 (15. 08. 1932): 532.
6. Илић-Агапова, Марија. „Дечје и омладинско посело Градске библиотеке: посвећено дечјој и омладинској књизи”. *Београдске општинске новине* год. 56, бр. 2 (01. 02. 1938): 117-118.
7. Ливада Ђуро. „Радне године поносно пролазе (1941-1961)”. У *Земунска библиотека: 1825-1965: поводом прославе сто четрдесет година постојања*. Земун: Народна библиотека и читаоница „Јован Поповић”, 1966.
8. „У недељу се отвара Дом културе Четвртог рејона”. *20. октобар* год. 6, бр. 226 (18. 03.1949): 5.
9. Јанковић, Милан, прир. *Споменица 25. годишњице Матичне библиотеке „Доситеј Обрадовић” у Београду*. Београд: Матична библиотека „Доситеј Обрадовић”, 1970.
10. Војиновић, Милица. „Библиотечки центар при Градској библиотеци у Београду”. *Библиотекар* год. 8, бр. 1-2 (1956): 116-117.
11. Војиновић, Милица. „Дечја библиотека „Невен””. *Библиотекар* год. 9, бр. 1-2 (1957): 144.
12. Марковић, Мирко С. *Bibliotheca Futura: практикум за модерну библиотеку*. Београд: Чигоја штампа, 2002.
13. Младеновић, Добривоје. „Уз један јубилеј. Народна библиотека ‘Вук Караџић’ Звездара - Београд од 1945. до 1985. године”. *Библиотекар* год. 37, бр. 1-3 (1985): 229-234.
14. Филиповић, Драган. „Закон о библиотекама НР Србије”. *Библиотекар* год. 13, бр. 1-3 (1961): 125-127.
15. Блаца, Адем. „Израда правила матичних библиотека”. *Библиотекар* год. 14, бр. 1 (1962): 37.
16. Бараћ, Драган. *Збирка прописа о библиотечкој делатности и библиотекама*. Београд: Минел, Привредно-финансијски водич, 1986.
17. Јанковић, Милан, прир. *Споменица 25. годишњице Матичне библиотеке „Доситеј Обрадовић” у Београду*. Београд: Матична библиотека „Доситеј Обрадовић”, 1970.
18. *Извештај о раду народних библиотека Београда 1958. године*, машинопис, непотписано. Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда.
19. Ђурђулов, Бранко. *Стање народних библиотека и предлог мера за решење проблема развоја библиотечке мреже на територији НОГ Београда: стање народних библиотека на подручју Београда снимљено до 1. јуна 1960. године*. Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда.
20. *Летопис Народне библиотеке „Врачар” и Народне библиотеке „Петар Кочић”: 1959-73*, рукописна грађа. Архива Библиотеке „Петар Кочић”.
21. *Извештај о раду народних библиотека Београда у 1960. години*, машинопис, непотписано. Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда.
22. *Летопис Дечје библиотеке „Пинки”*, рукописна грађа, непотписано. Архива Библиотеке „Петар Кочић”.
23. Ристић, Душанка. *Дечја одељења народних библиотека Београда*. Архива Одељења за развој, унапређење и надзор библиотечке делатности Библиотеке града Београда, несређена грађа.
24. *Самоуправни споразум о Удруживању у Библиотеку града Београда*. Архива Библиотеке града Београда, несређена грађа.
25. *Извештај о раду Библиотеке града Београда за 1989. годину*. Београд: Библиотека града Београда, 1990.